

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 12. У Сомбору 30. Юниа 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последнѣг , а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена е за оба Листа 4 фор. на годину.

Учитель и Економия.

Валя ли да и учитель помогне, да се наш селяк што е болѣ можно изобрази у економской науци и економской радњи?

Я држим, да е учитель за распростиранѣ како сваке тако и ове науке найудеснии човек у свом месту. Нѣму ће найболѣ за руком поћи, да се ова знаня популаришу и обшта постану. Нѣгова е задаћа, распростиранѣ знаня и изображеня не само међу децом, него и међу одраслима, а у томе му дае польска и домаћа економия едно од найпространиих и нийблагодарних поля. За ту науку е сеоска омладина и остарина болѣ приуготовљена, него за ма кою другу. Отуда ће и школа имати користи, ер кад старии уздолазе на науку, тим већма ће и свою децу терати у школу и на науку. Учитель ће имати у томе и свое собствене материалне користи, ер, чим се са новиим економским знаньима упозна, одма ће и сам свою землю, ако е има, болѣ обрађивати, и домаћу економию болѣ водити, те тим више користи имати.

Шта има да чини учитель, да у обзире економие свом месту на корист буде?

Има да се образе по економской литературы, па особиту позорност на оне струке од економие польске и домаће да обрати, што су у оном месту и околини найважније и найкористније. Има, да се са найвештими и найизображениим економима из свог места и свое околине стави у споразумлѣнѣ, и да од нѣих што год може научити; да манѣ и еѣтиние покушае (особито са ђубретом, семеном, расадом, стоком и нѣном раном, воћем, виноградом, челом, свиленом бубом и другим) сам чини, са предосторожношћу и постоянством, па добро рачун да ухвати, па онда и све отресније и разборитие у свом

месту да побуди, да и они ове покушае најпре у малом предосторожно учине, и добро рачун да ухвате; а највећма да са разумнијма у свом месту и околини склопи економско друтво, па да заведу што чешће састанке и села, де ће сваки своје осведочено и основано искуство свима саобштити; ако ли таквих друштва у месту ил у околини већ има, да се одма у чланство упише, и ту едан од најуреднијих и најпримернијих да буде. Ако учитељ прилику има, да економску школу види, ил коју лепше вођену угледнију и примернију економију, да не пропусти посетити, добро промотрити и научити се дати; нај- после, и да у школи особиту важност полагае на природо- писне, технологичке и физикалне предмете из читанака и осо- бито при задаћама рачунским на економске рачуне. — Пре- поручуем ово озбиљном размишленю све моје браће учитеља и учитељским скупштинама.

О в ц а.

(Едно предаванѣ из природописа уз другу езикословну читанку у III раз. гл. осн. србске школе у Сомбору, од Ј. Б. учитеља.)

Драга дечице! Кад се оно о крави разговарасмо *) казао сам вам, да ћемо се други пут тако исто о „Овци“ разго- варати; ја сам вам препоручио, да овцу што болѣ посматрате, да би ми могли данас о њојизи што рећи. А могу вам и њѣну слику показати, то ћу и учинити, па тек онда ћемо јо описивати.

а. Описанѣ. Учитељ показуе слику. Чия е ово слика? То е слика едне овце. — Колика е овца? Овца може бити 2' висока а 3' дугачка. — Које су најглавнији делови њѣног тела? — (глава, врат, труп, ноге) — Шта има овца на предњем делу главе? — (уста, и вилице). Ёси ли видео шта у усти има? (зубе десни и език). — А шта има још с поля на том предњем делу главе? (нос с две ноздрве). Овца непрестано шмрка. — Како веле за дете кое е балаво или кое шмрка? — Балав си као овца; шмркаши као овца. Зато се ваља брисати и нос чисто држати. — Шта има овца још на глави? — (очи и на њим веђе; уши и на њима рожчиће. — Какви су ти рожчићи у овце? — (Како у кое; има оваца с врло мали рожчићи а гдекоје имају дуге и танке па ил право стое или

*) Види Шк. Листа Год. VIII. бр. 16. стр. 243.

у свима на коју страну увиени) — Каког е облика глава? — (Горњи део главе е округласт а долњи нешто затубаст). Какав е врат? — (Врат е округао). — Да какав е труп? — (И труп е дугуљасто округао.) — Какве су ноге? — (подебеле па кратке.) Шта имаю овце на долњи делу ноге? — (папке, кои су расцепљени) — Овца има виме, у коме е млеко. Чиме е тело у овце покривено? (вуном.) — Ђли у сваке овце вуна еднака? — има их по вуни различитих; тако, бирке имаю густу, кратку и чисто модру вуну; — србске овце, именују их и „рацке“ овце, што их наши люди највише држе, имаю лепу белу па дугу, обредку, па чисто као свилену вуну; у ових понављају стов рогови усправљно; — мелеске имаю дужу вуну од бирака а краћу од србских оваца. Осим тога имућни люди држе јошт и свилоруне овце, које имаю лепу вуну (вуна зове се србски другоячје и руно); ове су од велике користи, али и веома су пљиве и осетљиве, па с тога велику негу потребују. — Како е овцама у вуни лети? (мучно им е доста, упаре се па траже ладовину а кад иду оне по земљи главу вуку.) — Па шта раде люди с њима у пролеће за олакшати им? — (с пролећа у месецу маю стригу их, па им е онда много лакше.) Баш као нама, децо, што е мило кад свучемо зимњи одело а обучемо летњи, тако е овцама кад су острижене; до зиме опет вуна нарасти, те су и оне онда опет у својој зимњој одећи. Ето, одтуда видите дечице, како се преблагн Бог, за свако створење свое лепо постарао! — Ђли видио кои у месарници овцу распорену? Па шта си тамо Стеване видио? — (месо, кости, дугачка црева, бураге, црвену и врућу крв.) Краве се теле, а да како овце на свет долазе? — (јгни се.) У које се доба овце јгни? (рано с пролећа). — Како зову јгни од две године? (шилђе). А како е име мушкој овци кад одрасте? (ован.) — Ован е већи и много крупни, снажни па дрзки од овце; он има на челу једну квргу, врло тврду па јаку кост, којом се бие и чика. — Какав глас даје од себе овца? (блеи).

б. Корист. Сад ћемо да видимо од какве е користи човеку овца. Кажи Живоине шта добијемо од овце за живота њна? — (млеко, из овог опет масло, сир.) А кад јо закољемо, шта онда од њ добијемо? — (месо за јло, црева за жице, кожу.) — За чега се употребљују коже? — Коже од бирака употребљују се за зимњи огртаче, за постављање бунде; од кожа србских оваца шију се опаклије а од кожа мелеских оваца праве

се најбољи кожуси. — Нашто се вуна употребљо? — Сва чоя, сукно од којих ми себи халтине правимо понајвише се прави од овчије вуне; такође и материје за женске халтине праве се од вуне; — жене овчию вуну преду па припраљо за своју потребу; ткаю покриваче, сагове — ћилиме, — обойке људима и т. д. Видите дечице тако една мала животиња па од какве је користи човеку! Редак је човек, који их је држао а да се с' тога каја; него је сваки морао рећи: имао сам од мојих овчица преко целе године бела смока; оне саме себе издржаше и још ми и новца у кућу донесоше. А и како да не, кад една кућа неможе сво млеко и сав сир што 10 оваца даду потрошити, него се остатак по скуп новац продаје. А шта да вам речем за вуну, која у свако доба добру цену има и пролази; та од 10 комада оваца може се 40—50 фун. вуне и више добити, то је одма 36 ф. до 45 ф. па гди су јошт јаганци!

в. Рана. Јошт имамо да се и о овциној рани проразговоримо. Рана овчија је сасвим обична — природна. Чиме се ране овце лети? — Људи их терају у пашу по ливада, стрњика, по усеву, — житу, зоби. — Само ваља при пуштаню у пашу пазити на земљу; пасући по мочарној и подводној земљи и после кише разболу се а и штету усевима тада почине. Најпробитачније их је по висинама и по бреговима на пашу пуштати. — Чиме се овци зими ране? — Догод снег независна паши су, а после збию их у тор; овде им бацају сено сечку, репу, зоб, кокурузовину, олајне погаче. — Шта раде овци с раном кад јо прогутају? (поврате јо натраг у уста па онда жваћу, преживају) Ваља им кадшто и соли дати. Воду пију по трипут на дан. Какве су ћуди овце? — (мирне плашљиве, стрпљиве, безазлене.) — Овца може живити 14—15 година.

После овог разговора долази сравњивањ са животињом, која је на овцу налик, н. пр. с козом. Ту се предузме најпре описањ козе и сравњивањ с овцом. Учитель пита ученике од прилике овако: Познасте ли једну домаћу животињу, која је врло налик на овцу? — Коза. — И при овом раду може се слика дотичне животињ ученицима показати. — Ево, децо, слике козе; гледните јо само! За овим се укратко испитају главни делови тела, и шта на коме има, одприлике онако, као што је при овци поступано. По овом се опет сравњује: У чему је коза налик на овцу? — налик је по свом спољашњем облику; има и коза главу, врат, труп с четир ноге и на овима разцепљене папке;

дугуљасто тело јој е вуном покривено као у овце и т. д. А би ли знао какву разлику измеђ козе и овце? — У козе е глава дугуљаста а у овце затубаста; коза има на долњој вилици подужу браду што у овце нема; врат е кози дужи и тањи по што е у овце; и ноге су јој више и тањи; по боји и величини вуне има е различите. Коза е яча, живания, халастия и јогунастия од овце. Сваки човек ние у станю себи оваца или краву набавити, зато сиромашнии люди себи набавляю козу. Ова е много ефтиния, спретниие се може држати а користити се може ньоме врло добро. — Шта од ваше козе, Стеване, добијате? — Млеко кози е врло здраво; добро га е изютра онако вруће помужено пити. Люди кои од прсию пате пию га по вас даи. — Нашто служи козия вуна? (ткаю се торбе, покровци и т. д.) — Месо се кози еде; кожа се по скуп нова продае, ер е людима од велике користи. Има люди, кои козе на дому ране сеном, сламом, кромпиром, бундевом, блиत्वом; али понайвише их тераю на пашу; коза пасе радо без разлике сваку траву; наймилие јој е лишће с дрвећа, зань ће се чак на виско дрво уснентрати а зато има згодне папке; завлачи се у чбунове и шипраге зарад лишћа. — Какве е ћуди? — (веселе, несташна е и немирна баш као нека деца.) — Коза мечи, мекеће.

Сад дечице да видимо још шта у нашој Србској читанци о „Овци“ написано стои; нађите бр. 52; шта тамо пише? („Овца“). Дакле под тим броем читаћемо о Овци.

Учитель. Читай Милане! (Милан чита први одсек, кои о ползи овце говори). Сва остала деца читаю у себи то исто.

Уч. Стани! О коме смо читали, кажи Милане? — Шта смо о овци читали? — Шта добијемо од овце? —

Уч. Дале нека чита Јован! (овај други одсек може се до пола читати, три прве точке.)

Уч. Доста Јоване! Айд нам кажи какве су ћуди овци? — Одкуд знаш да се незнаю бранити, нит што себи помоћи! Шта разумеш под том речю „браник.“ — (Место где се ко брани.)

Уч. Читай тај одсек до края Божидаре!

Уч. Шта се може казати за овце кад свог пастира познаю, и глас му чую? — (да имаю добар слух.) Каква е то болест „метиль?“ (црна цигерица напуни се црви, кои као лептирићи изгледаю; ови троше цигерицу дотле, док е има после мора овца да угине. — Одкуда се запати у овцама та,

болест? (кад пасу по баруштинама и сасушеним ритовима); — могу ли се овце од жетилиа излечити? Люди веле да могу, кад се зарана, чим се болест опази, на младо жито на нашу истеру.

Уч. Још до края нек прочита и Златое! —

Уч. Кад се овце стрижу? — Колико една добра овца даде вуне? — По чему се познае добра вуна? — (које су овце дебеле, те и добру вуну дају, у тих е вуна густа, тешка и масна.) — Шта значе те речи „количество и качество?“ Србски се то бољ каже: коликоћа и каквоћа. —

Децо! У наших старих беше готово у свакој кући по читав чопор оваца а сад редко их е видити; онако и есмо на траг с ипањм посрнули. Дао би Бог да сваки земљдѣлац колико више може оваца да држи; ер све што е на овци и у нѣој од велике е потребе людина!

Што се овако еднога дана у школи на одсеке прочита, то се зада, деци за вештбанѣ у лепом читаню, с упутством, да сваки код куће тай предмет три или четири пута велегласно и ако е могуће пред старинма прочита. Следећег часа школског даде учитель сав предмет течно и лепо с правилним ударанѣм гласа два или тринут прочитати, и потом још еданпут испита децу, да му кажу све што знају о овци, о нѣној рани и о користи, што ју люди од овце добияју.

Нешто о основним школама у Србији и о наукама што се у овима уче.

(Продужено).

У женским основним школама у Србији уче се по наредби г. Министра Просвесте ови предмети.

а) У I разреду.

Првога полгодия: 1) Познаванѣ слова, изговаранѣ поединих слогова, и лагано читанѣ; 2) Писанѣ слова и слогова на табли; 3) Броянѣ и писанѣ броева до највеће стотине (999.); 4) Молитва: „Отче наш.

Другога полгодия: 1) Читанѣ србско; 2) Читанѣ славенско; 3) Писанѣ поединих речи на табли и после по прегледаоници; 4) Броянѣ и писанѣ броева до највеће хиляде (9999.); 5) Молитва: Богородице Дѣво.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Од женскога рада у оба полгодия : плетенѣ разно (са ~~едном~~ и с пет игала).

б) У II. разреду.

Првога полгодия : 1) Читанѣ србско ; 2) Читанѣ славенско ; 3) Писанѣ по прегледаоници ; 4) Таблице прва два проста вида и рачунанѣ са едноименим броевима ; 5) Кратка Црквена Историја : стари завет ; 6) Прва знања : глава прва и § 2. из главе друге наизуст ; 7) Наука вере : Вѣрую. (само на изуст се учи без тумачења.) —

Другога полгодия : 1) Читанѣ србско ; 2) Читанѣ славенско ; 3) Писанѣ по прегледаоници ; 4) Таблице друга два проста вида и рачунанѣ са едноименим броевима ; 5) Кратка црквена Историја : нови завет ; 6) Прва знања : глава трећа и § 9. из главе четврте наизуст ; 7) закон : Десет божјих заповеди.

Од женског рада у оба полгодия : бели вез.

в) У III. разреду.

Првога полгодия : 1) Читанѣ србско ; 2) Читанѣ славенско ; 3) Писанѣ по прегледаоници и по казивању ; 4) Преобраћанѣ разноимених броева у равноимене и прва два вида са разноименим броевима ; 5) Кратки Катихисис до 7. члана ; 6) Прва знања : из главе пете § 1 и 4 наизуст ; 7) Кратки земљопис обшти : математични и естаствени.

Другога полгодия : 1) Читанѣ србско ; 2) Читанѣ славенско ; 3) Писанѣ по казивању ; 4) Рачунанѣ ; друга два вида са разноименим броевима ; 5) Катихисис од члана VIII. до чести друге ; 6) Прва знања : глава шеста (кратка србска историја) наизуст ; 7) Кратки обшти грађански земљопис.

Од женског рада у оба полгодия : шарени вез (вуницом, перлама и т. д.).

г) У IV. разреду.

Првога полгодия : 1) Србско читанѣ из кратке србске Историје и из III. Читанке ; 2) Писанѣ по казивању ; 3) Повтораванѣ сва четири вида разноимених броева ; 4) Србска Грамматика : до глагола ; 5) Кратки Земљопис : о Србији ; 6) Катихисис : част друга до треће.

Другога полгодия : 1) Србско читанѣ из Историје и III. читанке ; 2) Писанѣ по казивању ; 3) Рачунанѣ са простим

тройним правилом; 4) Србска Граматика до синтаксе; 5) Календар : част трећа; 6) Земљопис европског царства турског.

Од женског рада у оба полгодја : кројењ и шивењ кошуља (и аљина, где е могуће).

Сви ови предмети предају се свакога школског дана само прд по'дне, „а после по'дне предае се сваки дан у свима разредима женски рад.“ Но учитељка се може „с неком ученицом, по прилици и потреби, и после подне занимати око кога учевног предмета.“

Овде ће вредно бити да споменем ову чудновату, ал опет целу истину : Док се у мушким варошким школама баве обучаванјем николске деце редко и најмањ по два, но већом страном по три, четири, и у неким варошима и по пет и више учитеља; у женским школама по неким мањим местима осуђена е да ради у сва четири разреда по една едина учитељка, од кое се — незнам са каквим разлогом — иште, да с малим неким изузетком спреми децу у свима предметима, што се у мужким школама предају, па уз све то, да их још изучи и у свима разноврстним радовима женским!!! Незначи ли то од едне женске захтевати оно, што би еднога најбистријег и најокретнијег човека силе надмашавало, — што е дакле по све немогуће. Сумња ли ко о томе, нека само размисли: еда ли е кадро едно лице, па ма какве оно способности и вештине имало, за време од три, а по некад и два часа да нерекнем више, но само двадесеторо деце, поделјене у четири разреда (а сваки поједини при најболјем распореду мора имати свакога часа бар по два предмета, а то е у сва четири разреда свакога часа најмањ по осам предмета) честито изпитати и у свему питањоме ваљано обавестити, — па ће истину ових речи — уверен сам — с места признати. —

Још ми ваља дати одговор на треће и најтеже, ал такође и најважније питањ : „какав се успех изтера?“

Нис то мали ни лак посао: одредити средњу меру напредка од више хиљада ученика, које су учили пних четири стотине и више учитеља. Да би на ово питањ савестно одговорио, требао би извештач да све изреда ученике у свима ося у Србији школама точно испита; но како писцу ових редака могућност за то недостае, то ће се он при одговору на овде стављено питањ најпре обазрети на знањ, какво га у садањим околностима и према припреми својој за тежки позив учитељски, садањи наши учитељи имају и имају, — што

ће уобште дати приличнога пойма и о успеху, што га они код ученика своих извести могу; а затим ће на видик изнети и оно искуство, кое је он за више година свога учительованя у томо прибрао.

(Свршиће се.)

Једна реч о учительским зборовима.

(из новосадског школског округа.)

Почем се посведочило да учительски зборови добра плода приносе, а уверен будући да су и друга браћа учители овога округа, једног мишлења самном, намеран сам неколико речи о учительским зборовима прозборити.

Да више очию више виде, то је света истина, а што важи за очи, то стои и за мисли людске; та је истина и у пословицу прешла и говори се: колико люди, толико ћуди; т. е. колико је год люди, толико и различних мисли. Кад је ово истина, онда се и то порећи неможе, да покрај свега тога што се у учительском заводу са највећом вољом свима приправницима једнако науке предају, није можно да сваки све оно схвати, како ваља, и како потреба школска изискује. Духовни дарови и людске наклоности нису једнаке, пак зато и неможемо сви све једнако схваћати; један има дара наклоности и вољ за једну науку а други опет за другу; те тако сваки о ономе понавше мисли и говори, што му је најмилије; то је опет отуда, што је Бог по премудрости својој дарове умне различито поделио.

О различю дечјих умних дарова сваки пазљив учитель може се лако уверити у својој школи на својим ученицима.

Сви добри учители имају једну тежњу, а та је: унапређење и усређење свога народа. Кад сви треба да једној мети тежимо, то нам је онда нужно, да и једним сталним путем корачамо, а да се ово постигне нуждни су братски и искрени договори, не само учителя него и оних лица, која уплива на народно васпитање имају.

За укупно договарање о напредку народном, најзгоднији су учительски договори, у којима би требало, да, осим учителя, мјестних управитеља и школских старатеља, и сви одабрани и врстни Србски мужеви, што у дотичном округу живе, учествују. Сваки, који што полезно по школу знаде, ваља да збору знања ил вештину своју саобшти, а ово се особито од учителя изи-

скуе. Сваки од браће учитеља, који е свой свакидашњи посао назљиво пратио, понешто е искусио; та своя искуства кад едан другоме саобштиме, и у обштем збору оно што од свега најкористније буде примимо, па по томе наше послове узотправљамо, моћи ћемо сваким даном у свом послу вешћии, а свом роду користнији постаяти.

Похитаймо дакле господо и браћо учитељи, а и други ревнителји просвете народне на братске договоре; победимо гордост, која сваког упропашћуе, и немислимо, као што неки између нас говоре: „шта ће мени овога и онога учитеља савет и начин предавања; сви смо ми на едном месту слушали пре-парандию!“ Него овако мислимо и говоримо: „Потребно е да се скупимо, па да се о ономе посаветуемо, што ће нам свима најкористније бити! Пренимо и ми из мртвила, крайнѣ е време; пригрлимо вредноћу и урадимо колико који можемо. Мудри Доситие вели: „Кад би сваки онолико добро учинио колико може много би више добра на свету было.“ Добра воля и братска снага кадра е много учинити.

Најудесније место за збор учитељски у Новосадском округу, кад би хтели свима право учинити, било би по мом мишљенију Кулжин; то е место баш у среди округа. Ако би тамо због станова оскудица била, онда би зато био најболји НСад; ал овде би се онда само могли скупити, кад би Обштине учитељима помоћ какву дале. Но како о томе Обштине никаква налога немаю, то тешко да ће оне свое учитељ у овом предузећу материјално подпомоћи. С' тога би за збор учитељски најзгоднији био Србобран, тамо има више учитеља Г. Г. Свештеника и отличних родолюба, који би учитељ, свештенике и све друге учестнике збора као рођену браћу дочекали и у племенитом послу подпомогли, а и Турія е ту облизу па би и тамо по гдекои учестници могли на ноћиште отићи.

Мой би смерни предлог био, да сваки од браће учитеља НСадског округа Г. Окруж. Управителю изјави, кое би место за скуп желио, а он ће нам онда свима јавити, у ком ћемо месту и кад ћемо се састати; а о чему ће се прво већати, држим да ће најболѣ бити да се онда реши, кад се први пут у збор сакупимо.

Приликом овом немогу а да и ово неспоменем: Овде се код нас од неког времена проноси глас да ће Високоблагородни Господин Др. Ђ. Натошевић, школски саветник, у Србију отићи и тамо управителјм свию народних школа постати. Ми смо

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

уверени, да би тим школе у Србији много добиле, али напро-
тив, то би по нас овде врло неударно било, и наше би школе
у овом господину много изгубиле. С тога је овај глас немило
дирнуо у овом крају сваког поштеног и ваљаног учитеља, који се
уверено о ватреном родољубљу овог дичног Србина, и о нѣго-
вом заузимању за школу нашу. Од како Г. Натосевић школ-
ским саветником постаде, од то доба тек почесмо напредовати;
од то доба нестале и онога страха у учитељским срцама, који
их обузимаше приликом предавања јавних испита, и приликом
визитација пређашњих инспектора, и директора; он је са сва-
ким учитељем благо поступао, свакога је упућивао и увавеш-
тавао, и где је труд учитељев приметио, изјављивао је јавно своје
задовољство; једном рѣчију Г. Натосевић есте прави добротвор
свога народа, зато је и наша жеља као што је и сваког врлог
Србина, да он постане врховним Управитељем наших школа у
Угарској; ер слободно рећи можемо, да је он у Србству једи-
нини досада наш школски муж, који је школу нашу народну у
напредном стану одржати кадар, и да без нѣга нема нам у
школи напредка.

Могу вас поуздано увѣрити, да ће, ако Гд. Натосевић у
Србију пређе, наши најбољи учитељи тамо преселити се, једино
из тога узрока, што особито желе под мудрог управом овога
врстног родољуба служити.

Народни Учитель.

Д о п и с и.

Д. I. У Новом Саду. Читаоцима овог листа биће већ свима
познато, да је у нас ове године заведена школска књижица са
малом читаоницом. Ова је заведена с том намером, да послужи
овдашњим учитељима као изражавајуће средство с једне стране а с
друге, да нам наша младеж, која већ не походи школу, може имати
ушне забаве и користи читањем свом узрасту сходних књига.

Наша школска књижица броји досад 275 комада књига, а у чи-
таоници држе се засад осим србских забавних листова још и ова два
немачка педагогична листа: *Allgemeine deutsche Lehrer-Zeitung* (Leipzig)
и *Schweizerische Lehrer-Zeitung* (Zürich). — На свом сретном почетку
има овај наш завод да захвали: Србској Матици у Н. Саду,
србском ученом друштву у Београду, Матици Далматин-
ској у Задру, који нам послаше све оне књиге, што их ови за-
води издадоше; далѣ притекоше у помоћ овом просветном заводу
још ови врли родољуби и грађани: покојни владика Платон; Г. Исидор
Коларовић архим. м. Ковиља; Др. Јов. Хацић — Светић, Урош По-

повић Пеђи; Г. А. Монашевић управитељ местних школа; Г. Мита Момировић, Г. Ђорђе Поповић уредник „Данице“ и „Напредка“ г. А. Сандић професор; г. Август Хергер књижар, г. Карољи управитељ штампарије Платонове, Г. Др. Данило Медаковић, госпођа Ана Петровићева учитељка и Г. Н. Ђ. Вукићевић учитељ на србском Учитељшћу у Сомбору. Свиња овима Добротворима и љубитељима просвете нека е изречена јавна хвала у поштованом Листу овом од збора Новосадских учитеља.

Као што Србин сваку своју радњу оснива на благослову божјем, тако и ми, пре но што отворисмо нашу књижницу и читаоницу, осветисмо их. То беше 22. Априла лицем на светлу суботу. Будући се не могаше у нутра сместити сва школска младеж, то г. г. Учители доведоше сваки из свог разреда по неколико ученика, да учествују у овој светковини у име своих саученика и саученица. Књижницу е осветио и светом водицом пошкропио преч. Г. Григорије Андреевић оvd. најстарији свештеник. Пошто се сврши ова свечаност изјави нам споминути старина своју радост, што се у нама, као у гњизду србском појавила та срећна мисао и заврши свој поздрав овим речма: „Нека вам буде ваше предузеће срећно и благословено!“ — Затим г. А. Монашевић парох и управитељ наших школа изјави у неколико озгровитих речи своју радост као и благодарност учитељима, што су настоявали око овог завода; затим нацрта присутној деци важност ове књижнице за њих, која ће им у одморне часе давати најпријатније и најневиније забаве.

Тако се та светковина заврши и од то доба примају деца, своје узрасту сходне књиге на прочитавањ, а учители се састају у књижници, где читају и зборе међусобно о напредку своих ученика, као будућег народа.

В. У Сомбору, на Видовдан. Успомену Св. кнеза Лазара држасмо јутрос у обе цркве наше свечано и сјајно. У великој цркви присуствоваше јутрењу и литургију ученици свију овдашњих србских школа. У Горњоварошској цркви, где е г. катихет реалне школе службу служио, били су Србљи што се у оvd. реалној школи уче. После службе Божие одпојаше ученици сложну песму св. кн. Лазару. Народа простог бияше у цркви доста а и отмене су Србкнић делом показале да умеју ценити светињу Србску, ер су у великом броју тога јутра у цркву дошле. Свечаност ова трајала е од 6—8 $\frac{1}{4}$ из јутра. — У десет сати држан е у нашој цркви свечани парастос за упокој душе аустријских војника, што су у биевима прошле године у Чешкој изгинули. Народа е било много. Овде станујућа цес. кр. војска била е најпре пред римском црквом (у 9 сати) упарађена, затим е код наше цркве богомољу слушала и три војне салве дала.

После ове тужне светковине отидосмо у завод за ученј мале деце, кога е овде пре три месеца г. Стеван Одрја са својом госпођом завео, и у коме се тројица наших приправника од неког времена у послу овом вештају. У овом приватном заводу има до 80 деце (између њих само три или четири Србчета). Господин Одрја добро е приправљен за одправљањ своих дужности, веома е вешт у послу свом и према деци љубезан, у чему би се многи србски народни учители на иђга

угледати могли. Штета само што е певанѣ и разговаранѣ у овом заводу по све маѣарско, те ће се тим бунѣвачка и наша деца за кратко време помаѣарити.

Нама би овде од преке потребе био овакав завод за нашу Србску децу, устроени у Србском духу, и са Србским дружевним и разговорним езиком.

В. У Сомбору, на Петров дан. Данас свечано прославио смо успомену Владике Платона како у цркви, тако и у школи. Службу Божию служио е преч. Г. прота са обадва катихете и ђаконом. На служби говорио е проповед г. Дим. Поповић приправнички катихет. После службе држан е свечани парастос, а после овога у великой дворани Учительскоприправничког Завода украшеной сликом Владике Платона, читао е беседу главни приправнички професор, у којој е изложено живо и дела Епископа Платона а особито е споменуо задужбину, коју е он у „Платонеуму“ свом учењој се младежи приправничкој оставио. После ове беседе појао е лик приправнички : „Со святима упокой,“ а приправник друге године Димитрие Нешковић у красним своим стиховима, — кои су прошле недељ у седници приправничког „Венца“ примљени, живо нам е пред очи извео успомену Платонову те извео из својо слушалачких срдаца узвик „Слава“ и „вѣчна память“ великом Добротвору, когга успомену држасмо. Обе свечаности изволио е присутством своим увеличати Високор. г. Никола Михайловић велики жупан Бачки, са отличном Господом и грађанима овдашњим. Дивотни Венац отиѣних Србиња украсно е присутством своим ову црквену и школску свечаност.

Школске вести.

ПОМЕШАНЕ ШКОЛЕ. У Баденској води се од ваше година борба и люта препирка о томе, да се школе лутеранске и римске помешаю, да би се тим што више школа завести могло. Ово се другиче извести не да, но само тим начином, да се избаци значај конфесије сасвим, па да се специјална верозаконска наука у школи и не учи, но само опште хришћанска, и да ни едни ни други свештеници у школу недолазе, ни у њој раде; а учитељ ни едан, да се не усуђуе никое специјално догматичке науке но само чисто еванѣјелске у школи споминати, као што се ово чини у белгиским школама и у северној Америци. Али римска црква, која се бои, да би јој ово на велики уштрб било, недонушта никако, ма да е у мањини и сила слабија од лутеранске. Ово се зато наводи, да се знао и наши према оваковим покушајма владати и правдати. —

ЗЕМЉОДЕЛСКА НАУКА У ВИРГЕНБЕРШКОЈ. У овој малој немачкој државици било е прошле године 184 земљоделске недељне добровољне школице, 275 обвезних вечерних школа за ратарску науку, у 75 места држани су редовни вечерни састанци ради подизања земљоделста, и било е 21 читалиште само овога ради, дакле на 555 завооа ради земљоделске науке, ове најважније струке народнога живота. А шта се чини код нас?

ВЕЧЕРНѢ ШКОЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ, све се већма распростиру и лазе у обичај. Данас има већ више од 20,000 учитеља, кои у овима

раде. У 22980 школици за одрастлију момчад и 1706 школици за девојчад. На свакој се школи по 150 сата на годину. На њу долазе преко 400.000 девојка и преко 550.000 момчади. Од ових учио е читати преко 102000, рачунати преко 194000, а остали учили су друге науке. —

НАИМЕНОВАЊА У КР. УГАРСКОМ МИНИСТАРСТВУ. Његово кр. апост. Величаство изволило е на предлог министра јавног обучавања и цркв. посзова, међу осталим лицима, наименовати у истом министарству за државног тайника г. Ђорђа Јоановића, а за саветника оделена г. Светозара Милутиновића.

СТИПЕНДИЈЕ ЗА ПРАВОСЛАВНЕ ЂАКЕ У УГАРСКОЈ ГОДИНЕ 186% БИЛЕ СУ ОВЕ :

- а) Балине, код школ. фонда у Пешти добивали су : 2 по 105 ф. 4 по 84 фр. и 3 по 63 фр. свега 9 . . . . . 735 фор.
- б) Божићеве код Н. Св. срб. патријарха у Карловци : 2 по 105 фр. у суми 210 фор.
- в) Вупћеве код правосл. општине у Бан 2 по 10 ф. 50 н. 21 ф.
- г) Гвозденчевићеве код Н. св. ср. патријарха у Карловци . 9 по 126 фр. 1134 фр.
- д) Димитријевићеве код Н. Св. ср. патр. у Карловци : 2 по 315 фр. 1 а 250 фр. 3 по 200 фр. и 4 по 150 фр. 2080 фр.
- е) Зелићеве код Н. Св. ср. патр. у Карловци : 4 по 105 фр. и 1 место остало празно. 420. фр.
- ж) Јовановићеве код срб. Матице у Новом Саду : 3 по 315 фр. 945 фр.
- з) Јовићкине код правосл. општине у старом Бечею : 6 по 140 фр. и 4 места остала празна. 840 фор.
- и) Манойловићеву код правосл. општине у Суботици : 1 а 45 фр. 36 нв. 45 фр. 36 нв.
- ј) Миланковићеве код правосл. општине у Новом Саду : 1 а 600 фр. и 2 500 фр. а за милитар. академију стои празна : свега 1600 фр.
- к) Милиновићеву код правосл. општине у Суботици : 4 а 38 фр. 27 нв. 37 фр. 28 нв.
- л) Никколићеве код правосл. општине у Новом Саду : 2 по 126 ф. 252 ф.
- м) Петровићкине код правосл. општине у Новом Саду : 1 а 500 ф. и 1 а 400 ф. 900 ф.
- н) Платонове код управитељства срб. препарандије у Сомбору : 2 по 50 ф. 2 по 40 ф. и 5 по 30 ф. 330 ф.
- о) Путникове код Нь. Св. срб. патријарха у Карловци : 4 по 100 ф. 400 ф.
- п) Ралину код школског фонда у Пешти . 4 а 50 ф. 40 нов 50 фор. 40 нов.
- р) Рудолфинске код бачког дистрикта : 9 по 125 ф. и 1 место остало празно 1125 ф.
- с) Сервинчеве код банат. дистрикта 3 по 50 ф. 40 н. 151 фор. 20 нов.
- т) Сервицкове код наследника у турској Канџижи : 6 по 210 ф. 7 по 157 ф. 50 нов. и 7 по 105 ф. 3097 ф. 50 н.

у) Текелине код срб. Матице у Новом Саду : 18 по 200 ф.
и стан 3600 ф.

Свега било е г. 185% 122 стипендисте, Срба, и издато е на све ове стипендије 17973 фор. 74 нов. по томе е ма да е остало 7 места празних опет било 2 више, и издато е са 1593 фор. 20 нов. више нег прошле године.

НАИМЕНОВАЊА СРБ. УЧИТЕЉА. За учитеља у Ченею наименован е г. Ђорђе Богосав, бивши учитељ у Иванди, свршио романску Препарандију у Араду; за учитеља у Иванди наименован е г. Ђорђе Грбановић, свршио романску препарандију у Араду. Обоица под условом да имају испит о способности са учитељованић у Србским школама, положити. С тога су они наредбама министра просвете од 21. Јунија о. г. бр. 2123, и 2562 упућени да тај испит у Јулију месецу ове године у Сомбору пред одређеном комисијом положе.

О б я в а.

Од стране управительства Србског учитељско приправничког завода у Сомбору, овим се објављуе, да ће се испити о способности учитељској, у овом заводу, 20. Јулија по нашем календару држати. С' тога, — по смислу наредбе постојавшег кр. угар. намест. савета од 26 Авг. 1866. Нр. 66,113. позиваю се сви приправници, кои су год. 1866. други педагогични теचाј свршили, да се до тога дана, ради полагања испита о учитељској способности, код подписаног управительства пријавити имаю.

У исто време по смислу В. наредбе од 23. Апри. 1866. бр. 11,890 имаю овде испит о способности у обучавању на србском езику, полагаати сва она ГГ. учитељи из Темишварске, Вршачке и Арадске епархије, кои су романску препарандију у Араду свршили, а у мешовитим или у чисто србским школама служе или служити желе. Поименце овамо спадаю и сви они учитељи за кое су понаособ В. правительствене наредбе у овом погледу издане, као што су: ГГ. учитељи: Милован Керешан у Петровцу, Јов. Буха у Кралџвцу, Јован Путник у Сентадрашу, Мих. Пелић у Хрњикову, Милош Войновић у Стапчеву, Владимир Павловић у Гату, Любомир Марковић у Нимету, Порфирије Глогоняц у Рудни, Гаврило Ђорђевић у Лукаревцу, Ђорђе Грбановић у Иванди, и Ђорђе Богосав у Ченею. — Притом, по смислу званичне изјаве Преч. Консисторије Вршачке, овамо припадаю јошт и слѣдећа ГГ. учитељи: Јосиф Гайта у Влайковцу, Јован Новак у Јбуки, Дим. Јоановић у малом Цаму, Петар Ђурђау малом Гаю, и Ал. Жебељан у Маргити.

Овом приликом, на основу В. наредбе од 26. Авг. 1866. бр. 60, 113., упућују се такође сви они учитељи који имају дозволенѣ, да могу учитељски испит овде приватно или накнадно положити, да до поменутог дана овамо дођи изволе. Такви су: ГГ. Филип Милутиновић учитељ у Подпорњу, Лазар Миљковић савр. богослов и учитељ у Вршцу, Јован Деспотовић учитељ у Суљошу, Гавра Пешић учитељ Меленачки, Коста Живковић заступник учитељски у Моолу, Бранко Влашкилић учитељ у Мађар Боји, и Јован Петковић певац у Балашфармату.

Сваки од ове Господе, ваља да собом донесе сведочбе своје школске, и учитељске, сведочбу од општине о досадашњем службовану и владану и особито званични препис, коим му е допуштено да може испит овде положити. Приправници Арадски имају неизоставно показати сведочбу о свршеном другом педагогичном течају.

Напоследку објављуе се, да ће, услѣд наредбе правит. од 29. Августа 1865, бр. 94, 715, сви учитељи епархије Будимске, кои су године 1863. на учитељском састанку у Мухачу и у Будиму предавања из новог Метода слушали, ове године у гореозначено време, испит из истога Метода положити и по успеху овога сведочбе о способности за учитељство добити моћи. —

Почем ће се пак сви ови испити, може бити на 7 до 10 дана протегнути, то се пажљивима чине сви дотични, да се, са средствима за издржавањѣ овде у месту, снабдѣти постарају, да не би у противном случају оскудицу трпети морали. —

Од 1. Јулија по нашем држаће се еднако у заводу овом повторавања, на којима могу и сва ГГ. учитељи, кои дотле овамо дођу присуствовати, и тим се за полагањѣ испита болѣ приправити. —

У Сомбору, 25. Јуниа 1867.

Управителство Срб. Учитељско - приправничког
Завода.

 Учтиво молимо ону Г. Г. предбројнике, којима предплата истиче да јо што скорије поновити изволе.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.